

СІСТЭМЕ КААРДЫНАТ

Вольга ЛАГУНОВА.

Тамара МАЦКЕВІЧ.

Ларыса ВАЛЫНЕЦ.

Ганна ДАБРЫНЕЎСКАЯ.

фота Юліяна ПІРСЦІКАГА.

Ларыса ВАЛЫНЕЦ:

— Я выкладаю тры прадметы: сусветную гісторыю, грамадазнаўства і гісторыю Беларусі. Два з іх я вяду адным спосабам: мы гуляем на занятках, робім праекты, і я атрымліваю ад урокаў каласальнае задавальненне. І зусім па-іншаму, асабліва ў старшых класах, у нас праходзяць урокі па гісторыі Беларусі, таму што ў 11-м класе нам трэба здаваць абавязковы экзамен. І без механічнага завучвання на памяць там проста немагчыма абыйсціся...

Ганна ДАБРЫНЕЎСКАЯ:

— Ацэньванне працы і школы, і настаўніка — вельмі балючае пытанне. Для гэтых мэт у нас па-ранейшаму выкарыстоўваецца не зусім сучасны метады — інфармацыйна-статыстычны: колькі справаздач напісана, у якой колькасці конкурсаў паўдзельнічалі, колькі алімпіяднікаў падрыхтавалі, колькі метраў агароджы пафарбавалі і гэтак далей. Балы, рэйтынгі, працэнты — вось што не дае настаўніку расслабіцца... Навярце мне хоць адзін адзель адукацый ці дырэктара школы, які б цаніў настаўніка за тое, што той дапамог камусьці са сваіх вучняў стаць Чалавекам, выцягнуў яго з бездні, чымсьці здолеў яго захапіць, павесці за сабой. Дырэктар, хутчэй, скажа: мне патрэбны перамога на алімпіадах...

«ЗВЯЗДА»: *Ёсць меркаванне, што людзі ў нашы дні прывычаліся атрымліваць інфармацыю гукавымі порцыямі — 6—8-секунднымі байтамі. Карцінкі ў тэлевізары і на камп'ютары пастаянна змяняюцца, а час працы з кнігай, наадварот, скарачаецца. Сучасным вучням стала цяжэй утрымліваць сваю ўвагу, а настаўніку — адпаведна ўтрымліваць увагу класа. І перад педагогамі паўстае няпростая задача — як зрабіць так, каб дзеці працавалі на ўроку дастаткова прадуктыўна, але ўрок іх не стаміў. Між іншым, бацькі скардзяцца на загружанасць дзяцей да машынікі заданнямі...*

Алена ГАРБАР:

— Калі дзіця да ночы выконвае заданне настаўніка, гэта выключна недапрацоўка педагога. Кожны, хто валодае метадыкай выкладання, ведае ўзроставыя асаблівасці сваіх вучняў, ведае, колькі разоў на ўроку трэба змяняць віды дзейнасці, якія формы выкарыстоўваць для таго ці іншага ўзросту. Вядома, асноўны аб'ём работ павінен выконвацца на ўроку. А прызначэнне дамашняга задання — замацаваць атрыманыя веды, а не праісці ўвесь той матэрыял, які не паспелі разабраць з настаўнікам на ўроку...

Інэса ЗУБРЫЛІНА:

— Мае вучні здзіўляюцца, калі я не задаю ім заданне дадому. Здзіўляюцца, што на ўроку адсутнічае такі этап, як

праверка дамашняга задання. Не разумеюць, што я магу яго правесці іншымі спосабамі на працягу ўсяго ўрока. Яшчэ адна наша памылка — адсутнасць індывідуалізацыі. Нельга ўсім нашым выхаванцам даваць аднолькавыя заданні на дом...

Ганна ДАБРЫНЕЎСКАЯ:

— Гэта глабальная праблема, якая патрабуе новых рашэнняў і падыходаў. Тэхналогі хуткай работы з інфармацыяй ужо ёсць. Мадэліраванне як спосаб мыслення і пазнання вельмі эфектыўнае ў любой сферы дзейнасці. І ніхто не стамляецца, і ўсім вучыцца лёгка і радасна. Справа ў нашай інерцыі...

«Рэформа павінна быць і ў змесце, і ў тэхналогіях, і ў метадыках, і ў сістэме кіравання адукацыяй. Трэба даць большую свабоду настаўнікам...»

Інэса ЗУБРЫЛІНА:

— ...І ў праблеме павышэння кваліфікацыі. Трэба максімальна прыцягнуць настаўнікаў, каб яны бачылі, як працуе ўсё новае. Але не трэба слэпа капіраваць чужы ўрок. Досвед іншых павінен падштурхоўваць да ўласных пошукаў. Асабіста я не змагу правесці два аднолькавыя ўрокі ў розных класах...

А што ў школьным люстэрку?

«ЗВЯЗДА»: *Любыя новаўвядзенні ўпіраюцца ў канкрэтных людзей, якія павінны іх укараняць. Але ёсць меркаванне, што ў педагога няма на гэта ні псіхалагічных, ні фізіялагічных, ні адукацыйных рэсурсаў. Сёння нашы педагогі і дырэктары неабгрунтавана перагружаны. Праўда, яны не страцілі пачуццё гумару і гавораць пра гэта так: «У сістэме адукацыі 8-гадзінны рабочы дзень: з 8 раніцы да 8 вечара...»*

Ларыса ВАЛЫНЕЦ:

— Вельмі важна, хоча настаўнік вучыцца ці не? Мне цікава ўсё, і таму я гатова быць на любым семінары, які дапаможа ў развіцці. Але ёсць дастаткова вялікая катэгорыя педагогаў, якіх задавальняе ўсё. І калі спрабуеш іх расшывляць, то чуеш у адказ: «Ну што ты там яшчэ прыдума-ла?»

Ганна ДАБРЫНЕЎСКАЯ:

— Японцы правялі даследаванне і высветлілі, што любы калектыў можна падзяліць на тры часткі. Прадстаўнікі першай любую прапанову ўспрымаюць на «ўра». Большая частка кажа: «Гэта цікава, мы падумаем...» І ёсць яшчэ пяць-шэсць працэнтаў людзей, якія застаюцца ўбаку. Дык вось, абапярцаць трэба на тых, якія думаюць. З тымі, хто «ўра! ура!», трэба быць асця-

рожнымі, а на трэціх лепш увогуле махнуць рукой і пра іх забыць. Так лічаць японцы. У беларускіх школах ёсць унікальныя педагогі, але мала груп прарыву, а адзіночкам складана здзейсніць рэвалюцыю. Для гэтага патрабуецца смеласць і нават педагогічная здэрызкасць.

Інэса ЗУБРЫЛІНА:

— Далёка не кожны настаўнік сёння рэалізуе свой патэнцыял, паколькі мы ўсе пастаянна абмежаваныя нейкімі рамкамі. Я, напрыклад, апошнія два гады, праглядаючы газеты, жыву ў чаканні нейкіх важных рашэнняў. Таму што два гады таму я ўваходзіла ў камісію па рэфармаванні сістэмы адукацыі, якую ўзначальваў старшыня Вышэйшай атэстацыйнай камісіі Геннадзь Пальчык. Мы збіралі інфармацыю з розных школ, вывучалі, якія функцыі выконваюць настаўнікі, колькі ў іх не ўласцівы абавязкі, з-за якіх не застаецца часу на прафесійнае развіццё. Трэба, нарэшце, навучыцца расставіць прыярытэты — ёсць дзіця і яго патрэбы, а мы настаўнікамі спрабуем закрыць усе магчымыя праблемы, якія ўзнікаюць. А самы неабаронены, напэўна, дырэктар школы, таму што ён павінен дагадзіць усім: мясцовым уладам, міністэрству, настаўнікам, бацькам сваіх вучняў...

Два гады таму паралельна дзейнічалі тры камісіі. Усе склалі свае справаздачы. Але ні адзін з прапанаваных пунктаў так і не быў рэалізаваны. Калі ты хочаш штосьці змяніць, то аналізуеш, спрабуеш знайсці нейкае выйсце, вывучаеш вопыт суседзяў. Я не прыхільнік заходняй сістэмы адукацыі, хоць дзякуючы свабоднаму валоданню англійскай мовай у мяне ёсць магчымасць чужы досвед дасканалы вывучыць і паспрабаваць прымяніць на практыцы. Больш таго, я вельмі перажываю, калі хтосьці з маіх вучняў з'яўдае з краіны. Я сябе лічу ў пэўнай ступені вінаватай, бо атрымліваецца, што я іх вучу так якасна, што яны затым могуць свабодна атрымліваць адукацыю ў іншых краінах. Але мы не можам жыць ізалявана, за жалезнай заслонай. Школа — гэта люстэрка грамадства. І калі на гэтым люстэрку ёсць нейкія плямы, то трэба ліквідаваць іх сумеснымі намаганнямі.

Абвінавачваць

ці супрацоўнічаць?

«ЗВЯЗДА»: *Сёння нават маладыя бацькі спрабуюць даваць свае рэкамендацыі і вучаць настаўніка таму, як вучыць, чаму вучыць і якім па ліку павінен стаць у школьным раскладзе той ці іншы ўрок... У медыцыне ўрач пускае пацыента і яго сваякоў на сваю тэрыторыю толькі да пэўнай мяжы. А далей ужо ніхто не перашкаджае яму выконваць прафе-*

сійныя функцыі і абавязкі... Магчыма, самі настаўнікі вінаваты ў тым, што бацькі страцілі да іх павагу як да прафесіяналаў?

Вольга ЛАГУНОВА:

— Бацькі, якія скончылі школу 10—15 гадоў таму, адкрываюць школьны падручнік, усё ў ім падаецца такім складаным і незразумелым, і ўзнімаецца хваля незадавальнення. Навука ідзе наперад, і бацькі не ў стане за ёй паспець. Таму ўзнікае не зусім здаровая сітуацыя: настаўнік спрабуе падзяліцца з вучнямі ведамі, а бацькі кажучы: «Нам столькі не трэба». Я не гісторык, але з цікавасцю зазірнула ў новы падручнік па гісторыі для шостага класа. І ўжо з трыгогай чакаю падручнікаў па біялогіі — лічу, што нельга так спустошваць навуку. Мы не можам не ўзбройваць сваіх вучняў ведамі. Калі кажам, што трэба бацькоў дапусціць да адукацыйнага працэсу, гэта не азначае, што яны будуць вучыць настаўніка, як вясці ўрок, як даваць веды і якія адзнакі ставіць. Калі будзем слухаць усіх, хто прыходзіць да нас, то зламаем дзіця.

Ганна ДАБРЫНЕЎСКАЯ:

— Сёння мы назіраем узаемную незадаволенасць бацькоў — педагогамі і работай школы, педагогаў — бацькамі, перакладанне віны з хворай галавы на здаровую, маўляў, бацькі не даглядзелі, не праантралявалі, школа не вучыць, а толькі патрабуе, праграмы складаныя, падручнікі незразумелыя і гэтак далей. Усе тыкаюць пальцам на школу. І што ж рабіць? Адказы знайсці сапраўды складана. Бацькі часта не разумеюць сваіх дзяцей, таму што не ведаюць іх узроставых і індывідуальных асаблівасцей, здольнасцей, інтарэсаў і патрэб, асабліва ў перыяд сталення. У школе, на бацькоўскіх сходах, дзе промахі і няўдачы дзяцей абмяркоўваюцца публічна, бацькі адчуваюць сябе няўтульна і з нецярплівацю чакаюць іх заканчэння. У большасці выпадкаў такія бацькі проста адмоўваюцца, саромеюцца задаваць пытанні і не ведаюць, дзе шукаць дапамогу.

Доктар медыцыны і псіхалогіі Уладзімір Леві пісаў: «Вялікі сакрэт выхавання: хочаце выхаваць дзіця, пачынайце выхоўваць яго бацькоў». Але як прыцягнуць бацькоў, асабліва тых, хто не ведае сваіх дзяцей і мае цяжкасці ў іх выхаванні, у школу? Як стварыць умовы, каб ім захацелася з настаўнікам супрацоўнічаць? Як матываваць бацькоў да навучання і самаадукацыі? Улічваючы значнасць праблемы, сёння ў адзінаццаці ўстановах адукацыі распачалася праца па ўкараненні мадэлі павышэння псіхалага-педагогічнай кампетэнтнасці бацькоў. Гэты праект — запрашэнне да двухбаковага эфектыўнага супрацоўніцтва. Аляксандр Маке-

донскі казаў, што ён удзячны свайму бацьку за тое, што той падарыў яму жыццё, і свайму настаўніку, які напоўніў яе сэнсам. Нашы вучні павінны быць удзячнымі і бацькам, і настаўніку. У кожнага свая місія. І паколькі мы робім агульную справу, мы не павінны ні абвінавачваць адзін аднаго, ні павучаць адзін аднаго.

Ларыса ВАЛЫНЕЦ:

— Хацелася б вярнуцца да асобы настаўніка. Два гады ў мяне не было класнага кіраўніцтва. Але ў гэтым навукальным годзе мне далася пяцікласнікі ад выдатнага настаўніка пачатковай школы. Цудоўныя дзеці і такія ж цудоўныя бацькі. І заслуга ў гэтым цалкам належыць іх першай настаўніцы, якая прывучыла бацькоў працаваць разам з ёй літаральна з першага класа. Яны жылі адной вялікай сям'ёй. Таму я кожны дзень атрымліваю ад стасункаў з бацькамі неверагоднае задавальненне.

Паглядзец

у вочы будучыні

«ЗВЯЗДА»: *Фіналістам сёлетняга конкурсу «Настаўнік года Расіі» было прапанавана напісаць эсэ на тэму «Настаўнік — прафесія далёкага дзеяння». Калі б такая задача была пастаўлена перад вамі, што б вы напісалі? Якія б аргументы прывялі на карысць свайго прафесійнага выбару?*

Тамара МАЦКЕВІЧ:

— У 17 гадоў працавала ў Акадэмію навук, а потым перайшла ў ліцэй выкладаць фізіку. Было уражанне, што ў мяне выраслі крылы. Я раптам зразумела — вось яно, сапраўднае жыццё, зразумела, што магу прыносіць камусьці карысць. Але калі ў мяне пыталіся, кім я працую, камусьці было няёмка прызнацца, што настаўнікам, хоць у навуковых работнікаў фінансавы статус быў не лепшы. Цяпер я ведаю, што прафесія настаўніка — самая лепшая ў свеце. Ні адзін акцёр, рэжысёр, мастак не мае такога поля для творчасці, ні адзін палітык не мае столькі паўнамоцтваў для фарміравання будучыні, колькі мае настаўнік. Але нам усім трэба зрабіць так, каб гэта зразумела ўсё грамадства.

Анатоль ГЛІНСКІ:

— Аднойчы адзін вельмі паважаны педагог сказаў мне: «Перш чым стаць для кагосьці цікавым, трэба быць цікавым самому сабе». Для таго, каб стаць настаўнікам, трэба быць яркай і пазітыўнай асобай, а ўсё астатняе потым прыйдзе, у тым ліку і прафесіяналізм. Але калі ты нецікавы сабе, то лепш не ісці ў педагогіку.

Вольга ЛАГУНОВА:

— Настаўнік як канатаходзец. Ты ўвесь час на версе, адзін, працуеш без падстрахоўкі. Паставіў неакуратна нагу — і ўсе ахнулі. Аступіўся... і ўсе пайшлі далей па сваіх справах. Таму ты не маеш права ўпасці, ты павінен быць увесь час там, на версе, кіраваць сваімі эмоцыямі. Наша прафесія ўвогуле вельмі эмацыянальна затратная. Таму кожны настаўнік павінен быць гатовы да таго, што яго праца — гэта служэнне.

Алена ГАРБАР:

— Не магу сказаць, што марыла стаць настаўнікам з дзяцінства. Выбар быў здзейснены літаральна ў апошнія месяцы да заканчэння школы. Але за 30 гадоў педагогічнай працы ў мяне ніколі не было шкадавання. Лічу, што педагогам можа быць толькі

чалавек, які гатовы прыняць усю адказнасць за свае дзеянні. Што я маю на ўвазе? Мая былая вучаніца (аспірантка, малодшы навуковы супрацоўнік, павінна ў хуткім часе абараняць кандыдацкую) з горыччу сказала мне: «Гэта вы вінаватыя, што я выбрала гэты шлях...» Не паспрачаешся... У яе расчараванні ёсць і мая віна.

Тамара МАЦКЕВІЧ:

— Мне мая вучаніца, якая з'ехала атрымліваць адукацыю і засталася за мяжой, таксама сказала, што я вінаватая ў тым, што не папярэдзіла яе, што там нікому не патрэбны. І яна мела рацыю. Мы павінны расціць свядомых грамадзян для сваёй краіны, арыентаваных на тое, што і самарэалізоўвацца трэба на сваёй радзіме, і ствараць матэрыяльны дабрабыт трэба тут. Бо там мы заўсёды будзем чужымі...

Ларыса ВАЛЫНЕЦ:

— І я за 20 гадоў ніколі не пашкадавала аб сваім выбары. Неад'емны плюс прафесіі педагога ў пастаянным нашым самаўдасканаленні. Ты ніколі не стаіш на месцы, пастаянна расцеш у прафесійным плане. Ты ўвесь час у тэме, таму што стасуешся і з пяцікласнікамі, і з адзінаццацікласнікамі. Знаходзішся на прамой сувязі з кожным пакаленнем. Мае вучні ўдзельнічаюць у інтэрнэт-праекце, і мае з імі стасункі заканчваюцца ў сеціве далёка за поўнач. Сочыш за сваімі вучнямі і пасля таго, які яны заканчваюць школу, атрымліваюць прафесію, ствараюць сям'ю, у іх нараджаюцца дзеці. Ні адна іншая прафесія не можа прапанаваць такі варыянт.

Ганна ДАБРЫНЕЎСКАЯ:

— Так, прафесія педагога — унікальная: яна самая галоўная, самая творчая, самая цяжкая, самая нервовая і бязлітасная, самая небеспечная, самая высакародная і ўдзячная, самая інтэлектуальная і рамантычная. Па напружанасці работу настаўніка можна параўнаць з работай авіядыспетчара моцна загружанага міжнароднага аэрапорта ў цяжкіх метэаўмовах: то ўзлёт, то пасадка; то дажджы, то туман.

Наша прафесія ўнікальная яшчэ і тым, што мы жывём адначасова ў трох вымярэннях. Абапіраемся на мінулае, працуем на патрэбы сённяшняга дня, але жывём пераважна ўжо ў будучыні: сваімі думкамі, справамі і пачуццямі. Ні ў адной прафесіі няма такой магчымасці — глядзець штодзённа вочы ў вочы сваёй будучыні, у гэтыя адкрытыя, доверлівыя, цікавыя, гарэзлівыя, смелыя (я магу працягваць бясконца) вочы сваіх вучняў. Але гэта не толькі вялікае задавальненне, але і велізарная адказнасць — кожны дзень напаўняць жыццё дзіцяці сэнсам, спраўджаць яго чаканні. І калі праз шмат гадоў пасля заканчэння школы праз сеціва з усяго свету я атрымліваю ад сваіх былых вучняў словы ўдзячнасці, гэта не мае цаны. Больш сур'ёзнай і высакароднай справы на Зямлі проста няма.

І хоць мы ўсе, хто сабраліся за гэтым сталом, шчаслівыя ў сваёй прафесіі, вельмі хочацца, каб нас яшчэ і крышачку больш разумелі, прыслухоўваліся, а можа быць, і крышачку нам дапамагалі...

Надзея НІКАЛАЕВА.
nikalaeva@zviazda.by

(Поўны тэкст «Круглага стала» шукайце на партале www.zviazda.by)